

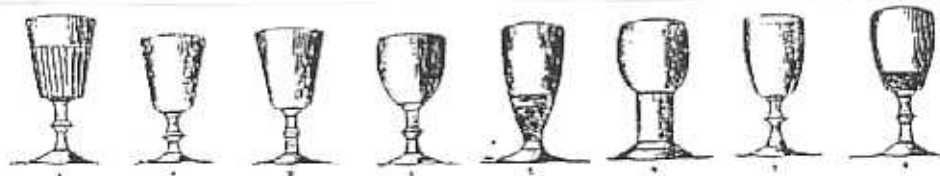
GLASNYT

September 1988

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg
Ansvarshavende : Poul Schjelder og Jørgen F. Rønne
Sekretær : Irene Lyng

1850—1970

DANSKE SNAPSE GLAS

AALBORG HISTORISKE MUSEUM

DAGLIG 10-17

Indhold

Referat : 27.01.88 Klubaften GLAS/BOG nyt.

" : 17.02.88 "TYSKE GLAS" foredrag ved Jan Kock.

" : 23.03.88 "Glasudstilling" Michael Bang / Holmegaard.

" : 20.04.88 Snapseglass & Brandevin.

Mogens Schlüter : Angående fluefanger.

Jørgen Kjær Hansen : Spejlvendt-retvendt.

KLUBAFTEN PÅ AHM. D. 27. JANUAR 1988

Formanden bød de ca., 25 medlemmer velkommen til det første arrangement i foråret og ridsede kort op, hvordan mødet ville forløbe. Først ville julegaven (kat.materialet) blive delt ud, derefter ville vi se på emnet bognyt og til sidst glasemner.

Julegaven var Arhus Glasværks 5 fotoplancher fra ca. 1900, som "omslag" var brugt forsiden til det eneste katalog, der eksisterer fra dette værk, nemlig et katalog over belysningsglas. På omslagets bagside var der i formindsket størrelse gengivet 4 af de i dette katalog mest interessante sider. "Kataloget" (Århus kataloget) er med forord af Jan Kock, AHM., som giver en fin forklaring angående værkets korte historie.

Bognyt var et interessant indlæg, som gav medlemmerne mulighed for at bedømme det brede udvalg, der til stadighed fremkommer på "glasfronten", desværre ofte til nogle formidable priser, hvilket jo skyldes det lille oplag (der burde være flere glasinteresserede).

Som sidste punkt var glasemner. Til dette punkt havde formanden bedt Jørgen Rønnest om at tage asitten fra Kastrup Glasværks planche 1886 nr. 736 (omtalt i Glasnyt sept. 1987) med, for som indledning at give et visuelt eksempel på dette mødes indholdspunkt: "Medbring et par glasting, som du ved noget om eller noget, du vil bringe nyt lys over". Jørgen Rønnest havde medbragt asiet, planche og et spejl og orienterede kort om "iagttagelsen", hvorefter medlemmerne efter tur fik mulighed for at prøve "spejlmetoden". Et medlem mente, at der nok fandtes en retvendt - altså en, som er rigtig i forhold til planchen, hvilket J.R. ikke ville bestride, men nævnte de fakta, der er omtalt i artiklen (læs den) (1).

Efter dette indslag kom der glasemner på bordet. Et medlem havde medbragt nogle fine kander (mælke- & flødekander) i rubinrød og ville gerne have nogle kommentarer på oprindelse og alder. Da de ikke havde nogle specielle kendetegn, de

var glatte (anonyme), var hjælpen begrænset, muligheden for, at det var Holmegård eller Kastrup var tilstede, da de begge har lavet de typer. Alderen på kanderne blev vurderet til at ligge mellem 1920 og 1940. Et andet medlem havde medbragt et KG snapseglas med fugl (det findes vist i KG katalog 1910 og er fra den tid - glasset var drevet). Desuden var der et smukt vandglas med blomsterslibning og gravering META fra Aalborg Glasværk (Lindstrømslibning), samt mange andre ting: vaser, saltkar (rødt), vinglas, karafler m.m.

Alt i alt en god aften, som også gav lejlighed til det, der fokuseres på idag - socialt samvær.

- (1) I artiklen vedrørende asiетten efterlyste J.R. en retvendt asiет og i andre farver end klar og lyseblå, men da der ingen reaktion har været, er der foreløbig intet, der tyder på, at den findes retvendt eller i andre end de nævnte farver - efterlysningen gælder stadig.

Jørgen Rønne

N° 736

"TYSKE GLAS" PÅ AHM. D. 17.2.88

Formanden bød velkommen og gav straks ordet til museumsinspektør Jan Koch, AHM.

JK. indledte foredraget om tyske glas ved kort at ridse visse forhold op vedrørende aftenens emne. Det er et emne, der er svært at præcisere eksakt - man kredser om det, som katten om den varme grød, hvilket skyldes flere forhold - bl.a. at "tyske glas" er meget omfattende og uden egentlig skarpe afgrænsninger, samt at den eksisterende litteratur, som JK. sagde, er tung og uspiselig. Der findes en del litteratur om tyske glas, men det omfatter hovedsaglig kun pragtglas, ikke almindelige glas. Tyskerne betragter glas lavet indtil midt i forrige århundrede som af kulturhistorisk værdi, efter den tid som bunduinteressante. Meget få, og det først inden for de sidste år, gider beskæftige sig med glas efter den tid. Som følge heraf er der kun publiceret meget lidt materiale. JK. oplyste, at der faktisk findes meget katalogmateriale fra tyske glasværker, og at museet havde erhvervet en del. Det område, man idag betragter som hørende under emnet tyske glas, består foruden det egentlige Tyskland af Bøhmen (idag det vestlige Czekoslovakiet). Schlesien (nu en del af Polen og Czekoslovakiet) og Tyrol (en del af Østrig).

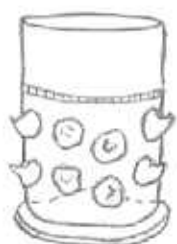
Tysk glas har sit udspring i Romerriget - hvorunder glaskunsten blomstrede, ikke blot i Rom men også i dens provinser. Blandt de førende provinser var Rhinegnene med Køln som centrum. Med romerrigets fald sank de kunstneriske niveau, men glaskunsten (fremstillingen) overlevede her og udbredtes i form af de såkaldte "Waldglashytter" i bl.a. Rhinegnene, Thüringen og Bøhmen m.m. I løbet af renæssancen forskyder glasfremstillingen sig til Danmark.

De såkaldte "Waldglashytter" fremstillede i middelalderen især drikkebægere i uaffarvet glas (grønt og gulbrunt), kaldet "Waldglas". Disse Waldglashytter lå i skovrige egne, så man havde let adgang til brændsel og råstof (potaske i form af brændt træ).

De tidligste "glas" er flasker og bægere forsynet med nopper (Noppebæger - tysk: Nuppenbecher) med variation, heraf udvik-

les de typer, der var "på mode" i 1400-1500 tallet: "Igel" bægert og det store "Krautstrunk" bæger. Disse bægere var af varierende form og størrelse, men principiel i deres opbygning. Krautstrunken er en forløber (forfader) for rømerglasset. Typen dukker op omkring år 1200 og forsvinder stort set med renessancen. De tidligste krautstrunk er 5-6 cm, senere op til 30 cm høje.

Waldglashytterne fremstillede også de såkaldte "Kuttrolf" også kaldet "Angster", hvilket er en slags drikkeflaske, som i princippet er opbygget som klukflasken, samt stangglas (kan være besat med nopper, med optisk mønster, m. indsmeltede hvide spiraler og m. diamantgravering).

Noppebæger

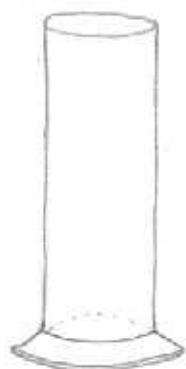
Igel.

Krautstrunk

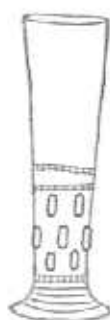
Kuttrolf

Stangglas

Stangglas ud-
ført m. rigler.
"PASGLAS"

Spechter

Humpen

I det 15. århundrede lykkes det i Venezia, som på den tid var førende kulturområde for glasfremstilling, at fremstille næsten klart glas (sodaglas), og kunsten spredtes hurtigt også til tysk kulturområde. I renessancen afløses de tidli-

gere former af spechter (en slags stangglas), og stangglas-
set fortrænges af det mere rummelige humplen (humpen), som
er et stort, cylindrisk drikkekar, der kan rumme op til 2
- 3 liter og er et omgangsglas. Vi så et, dateret 1574. Man-
ge humpen er forsynet med emaljemaling i form af kurfyrste-
portrætter og kurfyrster til hest m.m. og kaldes kurfyrste-
glas - disse er oftest udført ved koldbemaling (ikke
indbrændt).

Fra sidst i det 15. århundrede og gennem det 16. århundrede
var der mange tyske glasmagere i Bøhmen - årsagen var udbyg-
ningen af den tyske mineindustri og dermed store brændsels-
priser, så glashytterne flyttede til Bøhmen og Schleisien,
hvor betingelserne for glasindustrien var bedre. I begyndel-
sen af det 16. årh. var der alene i Bøhmen over 40 glasvær-
ker.

I 1600-tallet fremkommer det rømerglas, vi kender idag, som
tidligere sagt gradvis udledt af Krautstrunken, nu er de på-
smeltede nopper afløst af "hindbær", og rømeren har nu fået
sin traditionelle form med riflet trompetfod (spundet spi-
ral), stilk med "hindbær" og halvrund kumme, som vi kender
det idag.

Ca. 1650 begyndte man at dekorere glas i en særlig teknik
kaldet "Schwartlotdekoration", dvs. emaljemaleri i sort el-
ler gråtoneskalaen, oftest på cyl. bægre. Motiverne var land-
skaber, byprospekter, mytologiske og religiøse scenerier,
samt heroiske optrin og hyrdescener. Ofte udført med utrolig
finhed. Schwartlotmaleri kaldes også Schapermaleri efter den
dygtige udøver Johan Schaper (1658 - 1670), der virkede i
Nürnberg.

Ignas Preisler (ca. 1675 - 1733) i Bøhmen brugte på sine
"Schwartzlotarbejder" emaljemaling i rødtoneskala og
foryldning med overordentlig smukt resultat.

Omkring 1600 menes Casper Lehman (1570 - 1622) fra Ulzen i
det Lüneburgske at være den første, der begyndte at dekore-
re glas med gravering. På den tid arbejdede han for kejser
Rudolf II i Prag. Graveringsteknikken har været kendt siden

Romertiden men har siden 1400-tallet kun været anvendt ved dekorering af ædelstene og arbejder i bjergkrystaller (bægre og skåle udskåret af et stykke bjergkrystal).

Det klare venezianske glas (sodaglas), som venezianerne i det 15. århundrede opfandt og udbredte, egnede sig kun dårligt til gravering, derfor er det bemærkelsesværdigt, at det lykkes Lehmann og hans samtidige at gravere glas. Kendt er også Lehmanns elev Georg Schwanhardt d.æ. (1601 - 1667), der overførte kunsten til Nürnberg efter Lehmanns død. I Nürnberg blomstrede graveringskunsten med Georg Schwanhardt, hans sønner og andre gravører med Herman Schwinger og Georg Fr. Killinger som de store navne.

I Dresden videreførtes Lehmanns kunst af en anden elev, Casper Schindler.

Disse glaskunstnere var som angivet ofte tilknyttet kongelige kredse og flyttede meget rundt, hvilket en dagbog fra en rejsende czekisk glassælger, Georg Francis Kreybich, der også var maler og gravør, vidner om. Han foretog 1683 - 1721 30 rejser til bl.a. Rusland, Polen, Ungarn, Tyskland, Tyrkiet, Italien, England, Danmark og Sverrige, så nye glastendenser (mode - teknik) blev hurtigt bragt fra sted til sted.

Denne graveringskunst blev udbygget og forstærket af, at man i Bøhmen omkring 1680 opfandt det "bøhmiske krystal" hvilket er en glasmasse, hvor man bruger potaske istedet for soda som flusmiddel og tilsætter desuden kridt. Denne opfindelse gjorde, at glasset egnede sig bedre til større godstykkelser og dermed til rige graveringer og slibninger (anvendt som erstatning for det dyre bjergkrystal) Der blev anvendt 2 metoder: "Reliefslibning", hvor decorationen stod i højt relief på den afslebne baggrund, men billigere og derfor mere brugt var den nedsænkede gravering.

I tiden 1680 - 1760 udvikles graveringsteknikken - rigt varieret og kunstnerisk - i overensstemmelse med stilarternes skiftet. De forskellige glashytteområder udviklede sine lokale varianter af den venezianske lågpokals grundform med sle-

bet og graveret dekoration. Dygtigst i barokken var Potsdamgravørerne Gottfried Spiller (nævnt 1683, d. 1721), og Martin Winter (d. 1701) om hvem man ved, at han kun lavede 5-6 stykker om året. Potsdam er også kendt for sin graveringsteknik i mørkeblåt og grønt glas, hvilket er et typisk produkt. I det 15., 16. og 17. århundrede var blåt glas almindelig.

Kendt er også Frans Gandelach (f. 1663), som arbejdede i Kassel som "Fürstlicher Glasschneider" hos landgreve Karl af Hessen - Kassel. Disse slibere signerede ofte deres arbejder.

Et plus for graveringsteknikken var, at man omkring år 1700 i Bøhmen fandt på at bruge vandkraft til at drive slibemaskinerne.

Blandt mange glasværker i Tyskland er "Lauenstein", grundlagt omkring 1700, som menes at være det første værk i Tyskland, der fremstillede blyglas efter englænderen Ravenscrafts opfindelse. Lauenstein signerede sine produkter - en oprejst løve - var varemærket. Dets produkter adskiller sig iøvrigt ikke typemæssigt fra andre værkers.

En meget interessant udvikling i Potsdam var Johan Kunckel's (1630 - 1703) opfindelse af rødt glas - guldrubinglas. Kunckel var ansat på Potsdam Glasværket, der var grundlagt 1674 af Frederic William af Brandenburg.

I 1700-årene begyndte man også at fremstille mellemguldsglas, kaldet "Zwischengoldglas", dvs. bladguld dekoreret med forskellige motiver, udført ved radering indlagt mellem 2 fint sammenslebne bægere for at beskytte motivet. "Zwischengoldglas" typen omfatter også bladsølv, forgyldning og emaljemaalning, påført inderste bæger, og dekorationen beskyttes af et yderste bæger - der er hovedsagligt tale om bægere, men også pokaler blev lavet i den teknik.

Ligeledes brugte man påklistrede Caméer på pokalsiderne, ofte dækket af påsmeltet, rundt eller ovalt glasstykke for at beskytte caméens gulddekoration.

I Dresden udviklede Samuel Mohn (1762 - 1815) en emaljede-
korationsteknik, hvor emaljen var gennemsigtig, hans arbejder
er ofte silhuetter af høj kvalitet og sjældne. Hans søn, Gott-
lieb Samuel (1789 - 1825) bosatte sig i Wien, hvor hans tek-
nik i stor udstrækning inspirerede Anton Kothgasser (1769
- 1851), der var mere produktiv end Mohn og søn. Kothgasser
malde bygningsværker og figurer, ofte indrammet med forgyldt
cartouche. Dekorationen er oftest udført på bægere af gennem-
sigtig hvid eller gult bejdsset glas med sleben fodrand. Koth-
gassers stil påvirkede bl.a. Hoffmeister i Wien og Carl V.
Scheidt i Berlin. Deres arbejder er ikke så sjældne som Mohns
og hans søns.

I første halvdel af det 19. århundrede udvikles der i Bøhmen
forskellige nye glasfarver. Blåt glas, hvis toneskala skif-
ter fra meget lys til næsten sort. Grøn farve blev ikke brugt
ret meget i begyndelsen af det 19. årh., den blev regnet for
ufin, men Josef Reidel fra Polny Polubny i Nordbøhmen gjorde
farven populær ved at udvikle farven "Annagrøn" samt "Anna-
gul" ved at tilsætte henholdsvis uran og vitriol til glas-
massen. Disse to farver er gennemsigtige og fluorescerende.
Farverne blev lanceret 1830 og er opkaldt efter opfinderens
hustru.

En speciel maleteknik var bejdsningen - man kan kun fremstil-
le farverne rød og gul, de fremstilles af henholdsvis sølv
og kobbersalte, der påsmøres emnet og indbrændes ved 450° C
- det er i realiteten en slags overfang, da bejdsen (salten)
ved processen optages i glassets overflade, men det kan nemt
ridses væk. Denne teknik menes at være udviklet af kemikeren
Bedric Egerman, som også opfandt "Lythyalin"glasset, hvilket
er et mangefarvet glas, der er blankt uigennemsigtigt eller
gennemskinneligt. Det kaldes også slagglas.

En anden opfindelse var "Hyalith"glas, det er helt sort og
ugennemsigtigt. Opfinderen var Georg Franz August Longueval
i Bøhmen. Hyalith bliver skørt ved ringe varmpåvirkning.

I det hele taget var især Bøhmen arnested for opfindelse,
udvikling og fremstilling af mange glastyper: uigennemsig-
tigt blåt og rødt glas, mælkehvidt glas (opalglas), farvet

alabastglas m.m.

Kunstnerisk blev alle muligheder dyrket i sidste halvdel af 1800-tallet, både hvad angår teknik og dekoration, hvilket vi så en lang række eksempler på - herunder glas med tinmontering, med granulering og glas med glasdekoration.

Fattigmandssølvet, som alle vist kender, blev udviklet i Bøhmen (patenteret 1849), det fremstilles ved hjælp af sølvnitrat, og det er faktisk den teknik, som vi idag bedst kender fra termokanden.

Her skal også nævnes det slebne, røde overfangsglas, som er et typisk bøhmisk produkt. Jugendstilen bragte nye impulser frem, teknisk især irisering. De bedste jugendglas, mener mange, er lavet i Czekoslovakiet og især Østrig.

Efter foredraget og billedserien, der gav en god indføring i tyske glas, herunder drikkeglassets udvikling fra middelalderen og gennem stilarter med pragtglas og frem til Biedemeierstilen, hvor niveauet var sunket kunstnerisk, men hvor glas nu var menigmands eje, takkede formanden Jan Kock for hans lærerige foredrag.

NB.: Medlemmerne kunne her ved selvsyn konstatere, at mange tyske 1800-tals glas ligner de danske så meget, at de ikke i mange tilfælde kan adskilles. Dog kunne man også konstatere, at der i visse tilfælde er forskel på den danske og tyske udgave af en bestemt ting - her må man dog erindre, at vi kun så et glas, hvordan ser de andre tyske glas af samme type ud?.

Jørgen F. Rønne

GLASUDSTILLING AF MICHAEL BANGS DESIGN PÅ AHM.

FERNISERING D. 23. MARTS 1988

Jan Kock, AHM. bød på vegne af GS. og Aalb. Kunstforening, som havde arrangeret denne udstilling med AHM som bagmand, velkommen til denne fernisering af Michael Bangs arbejder gennem 20 år og specielt velkommen til hovedmanden Michael Bang.

J.K. fortalte herefter kort om de første glaskunstnere på danske glasværker og nævnte især Jacob Bang, som jo var Michael Bangs fader, og som virkede som glasdesigner i mange år både på HG. og FG. - det lå i luften, at Michael Bang på den måde var arvelig belastet - hvilket jo nok er tilfældet.

Michael Bang fik herefter ordet og nævnte først nogle fakta vedrørende hans arbejde som glasdesigner - d.v.s baggrund. Hans viden (erfaring) om glasdesign havde han fået i Sverige, hvor han havde arbejdet på et glasbruk et par år, samt på Fyns Glasværk i tiden før, det blev til Holmegårds Glasværker - nu Royal Copenhagen. M.B. fortalte endvidere om de udstillede emner, at det udelukkende var ting, der ikke var i produktion, eller af forskellige årsager ikke var kommet i produktion endnu. Det er jo ikke sikkert, at fordi man selv kan lide en ting, at andre (ledelsen) også kan det, eller snarere vil satse på det - her kommer økonomiske overvejelser ind i billedet. Men det er med glas som med børn, som han rammende udtrykte det: "Det er ikke mindst de børn, der ikke bliver til noget, man tit holder mest af". Herefter causerede M.B. over glas, både hvad angår tilblivelse, design (form) og især som brugsgenstand, og fremhævede, at det gjaldt om at få det funktionelle afbalanceret i forhold til designet - at skabe en helhed, hvilket nok er lykkedes bedst i de tilfælde, hvor man kan bruge (betragte) emnet uden at tænke på designeren.

Udstillingsobjekterne var anbragt på hvide, firkantede piedestaller af forskellig højde - den var enkel, overskuelig og stærk.

Udstillingsobjekter:

1. "Balance"
Udkast til vinservice, ikke produceret.
Poul Pedersens værksted.
Holmegård 1985.
2. Dobbelt skål med blåt påklip.
Opblæst, indvarmet og indsuget.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1987.
3. Kuglevaser og skåle i krystal.
Pindblæste, de to med opal underfang.
(dekor nærmest enkelte krydser i farverne gul og blå eller orange og blå).
Bent Pedersens værksted.
HG. 1988.
4. Kuglevase og skål.
Pindblæste, sort underfang i krystal.
Tråddekoration pålagt post og overfang.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1988.
5. Fad og skål i krystal.
Dekorationen sandblæst med indbrændt emalje
og lustre udført af Kirsten Langkilde.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1987.
6. Fade med sort slynget dekoration (2 stk.)
Bent Pedersens værksted.
HG. 1984.
7. Krukker med sort og klar dekoration i relief -
frit efter Jacob E. Bang.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1988.

8. Dobbelt vase med indsuget "lomme" i opalhvidt glas.
Dekoration af "spundne" tråde i sort glas.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1986.
9. "Romantica" til fyrfadslys - med indsuget "lomme".
Helge Andersens værksted.
Odense 1973.
10. "Rainbow", oprindeligt vaser til serien "Blue Magic",
men senere overført til "Palet" - farverne gult og orange.
Bent Beichlers værksted.
Odense 1972.
11. "Napoli"
Kunstglasserie i hvid og oceanblå opaloverfang med pålagt
spiral om halsen.
Erik Svendsens værksted.
Odense 1969.
12. "Tundra". (Klar med brune, udtværede streger).
Udført i krystal med frit løbende glasdekoration
direkte i vulverklødsen.
Emanuel Andersens værksted.
HG. 1977.
13. Unika-flaske.
Blæst på halvpost, dyppet halvt i rødt glas.
Emanuel Andersens værksted.
HG. 1978.
14. "Globetrotter".
Barserie, men hvor hver drik har fået sit eget glas.
Her vist: Pernod, Martini, Akvavit og Genever.
Poul Pedersens værksted.
HG. 1976.
15. "Hulvaser" eller Flowers Globes.
Tyndt, opblæst glas med huller til blomsterstilk.
Fremstillet v.h.a. skærebrænder.
Helge Andersens værksted.
Odense 1971.

16. "Flasker". - forsøg med ny teknik.
  1. klukflaske brugt som halvpost.
  2. fogliet med brændt og trukket tud.
  3. flaske med opblæst prop i orange opaloverfang.
  4. flaske på blå halvpost, dyppet i natron med klar overfang - (flasken bliver derved blæret).Bent Beichlers værksted.
Odense 1971 - 1978.

17. Skåle fra husholdningsserien "Palet".
Oprindeligt 50 modeller i 8 opaloverfangsfarver.
Erik Svendsens værksted.
Odense 1969.

18. Forstudie til "Astronaut" væglampe.
Senere udviklet til et stykke opblæst glas.
Gunnar Højers værksted.
Odense 1968.

19. Udslynget fad med sandblæst dekoration -
indgnedet med emaljefarver og indbrændt.
Udført af Lars Bo.
Bent Pedersens værksted.
HG. 1984.

20. Emballage-glas
"Lanterne" glas til sild 1974
"Juleakvavit" flasken 1985.

N.B. Iflg. M.B. består et værksted af et sjak på 6-8 mand.
Værkstedet har navn efter sjakbejsen.

Efter rundvisningen - og spørgsmålene bagefter, mens vi så på udstillingen med et glas rødvin i hånden (design Per Lütken) - takkede formanden under bifald M.B. for hans velvilje, så denne udstilling var blevet mulig til glæde for alle glasinteresserede.

Jørgen Rønnest

UDSTILLING OG FOREDRAG OM SNAPSEGLAS OG BRÆNDEVIN
PÅ AHM. D. 20. APRIL 1988

Efter at formanden havde budt velkommen til medlemmerne og især foredragsholderen Mogens Schluter, indledte denne med en redegørelse for baggrunden til artiklen om danske snapseglass i bogen "Alle Tings Moder", udgivet i 1987 af Eksperimenterende Danske Brændevinsamatører i anledning af deres 10-års jubilæum. På et tidspunkt havde Gunnar Staunsbo fra E.D.B. henvendt sig til Holmegård Glasværk i forbindelse med fremstilling af et specielt glas i anledning af "De Danske Spritfabrikkers" jubilæum. Da M.S. selv syslede med emnet, blev han medlem, og samtidig blev han opfordret til at skrive en artikel til deres medlemsblad (en opfordring vi her også gerne giver vore medlemmer). Pga. mange andre "jern i ilden" var det først blevet realiseret nu.

M.S. fortalte endvidere, at glassene hovedsaglig var fra Holmegård Glasværkers samlinger, men det havde været nødvendigt - især for flere af de ældste - at låne glas af Peter F. Herrings Glassamling til billedserien, for at få den så komplet som muligt. Iøvrigt var M.S. glad for (det er vi vist alle) at få denne chance til at vise et fyldigt billedstof om snapseglass efter år 1900. Som bekendt indeholder bogen Dansk Glas 1825 - 1925 og Dansk Glas 1925 - 1985 ikke så forfærdelig mange snapseglass af yngre dato - dvs. efter år 1900. I bogen er vist 220 snapseglass. Herefter gennemgik M.S. de 4 montre - på denne udstilling var snapseserien udvidet til at omfatte perioden 1825 - 1970 og ikke som i bogen 1825 - 1950. Yderligere var der en montre med "snapsetilbehør" - dvs. klukflasker, karafler, lommeflasker og snapseflasker fra DDS - samt enkelte andre snapseflasker. Usædvanlig var en kæmpestor, grøn klukflaske - hvis selskabet denne aften havde indtaget dens kvantum, var vi alle blevet grundigt plørede.

Foto's af snapseglassene i bogen "Alle Tings Moder" var taget af Jan Slot-Carlson, AHM. M. Schluter havde fået taget nogle et andet sted først, men de var ikke tilfredsstillende.

Før gennemgangen fortalte M.S., at billedstoffet var opstillet efter nogle principper - alder, form og dekoration. Under gennemgangen kom M.S. ind på mange forhold og problemer. Bl.a. fortalte han, at Holmegårds prøvesamling indeholder 30.000 glassemner, heraf desværre mange uden oplysning om diverse data. Kastrups prøvesamling blev i tiden 1920 - 1930 opbevaret på et loft, hvilket den bar præg af, idet der mangler ikke så få også yngre glas, så det har været nødvendigt at supplere ved køb for bare at have dem, der er i dets kataloger - det var især gået ud over glas fra 1930-erne. M.S. sagde endvidere, at når denne udstilling var udvidet til også at omfatte tiden 1950 - 1970, så kom designeren Per Lütken stærkt ind i billedet. Per Lütken blev ansat på Holmegård i 1942 og i tiden indtil 1950 var det få glas, han designede. Efter 1950 havde især Per Lütken præget Holmegårds design bl.a. med det læbevenlige glas.

På et spørgsmål fra et medlem angående hvor mange snapseglasstørrelser, der findes, svarede M.S., der findes ofte 3 størrelser, kaldet nr. 5-6-7, et system vi har overtaget fra Belgien, disse str.nummer har intet bestemt rumindhold, men varierer fra service til service.

Om de guillocherede snapseglas spurgte et medlem, hvor mange geometriske mønstre disse snapseglas findes med - her var vist 6 typer med 6 forskellige borter. Hertil svarede M.S., at til den guillocheringsmaskine, Holmegård købte i Tyskland og brugte i tiden 1890 - 1910 findes en mønsterbog med ca. 200 forskellige, men efter hans opfattelse var der næppe brugt mere end 10 forskellige. Herunder kom M.S. ind på pantograferede glas, en dekorationsmetode Kastrup især havde brugt omkring 1920 - 1930.

Under sin gennemgang kom M.S. naturligt ind på designeren og nævnte vedr. Michael Bang i relation til snapseglas, at han var for ung i gårde til at bidrage til denne her udstilling (M. Bang blev ansat på Fyns Glasværk 1968). Af designede glas kan nævnes "Margrethe" af Svend Hammershøj, "Knippling" af Oluf Jensen og "Tranquebar" af Orla Jul Nielsen som de ældste. Senere har Orla Jul Nielsen, Jacob Bang og

Per Lütken designet adskillige snapseglas. Også andre har i kortere perioder designet glas, her skal nævnes Christer Holmgren, Bent Severin, Arne Jon Jutrem, Grete Meyer, Ibi Trier Mørch og Christel Holmgren Exner.

En god gemmegang som Mogens Schluter fik stort bifald for, efter at formanden havde takket ham på behørig vis.

Som bekendt var mødet arrangeret i fællesskab med E.D.B. (Experimerende Danske Brændevinsamatører), hvis formand Gunnar Staunsbo herefter holdt et kort indlæg om foreningens opståen, virke og omfang.

Han havde i adskillige år været optaget af denne syssel, og som han sagde: "Hvad hjertet er fyldt af, løber munden over med". I 1977 besluttede han sammen med nogle andre at danne E.D.B., deres medlemstal var på 350 - 400 personer, som hovedsaglig var danskere, men også omfattede folk fra især Norge, Sverige og enkelte fra Island.

Herefter gik vi over til smagsprøverne, som en god afslutning på en god aften i G.S.

Udstillet som "snapsetilbehør":
Fastblæst, halvhvid flaske med
inskription: TAFTEL-AKVAVIT
N E Møhl Veile DANMARK

*Helflaske
- lysegrøn*

Jørgen Rønne.

ANGAENDE FLUEFANGERE

Som svar på Jørgen Rønnest fodnote nr. 4 (Glasnyt marts 88) kan jeg oplyse, at fluefangeren med Semco's mærke er fremstillet i 1976 i anledning af et eller andet jubilæum. De blev fremstillet af nuværende hyttemester Bendt Beichler, der for et par uger siden kunne fejre 50 års jubilæum.

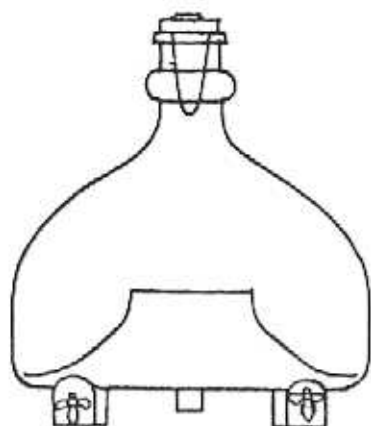
Det er muligt, at der er kommet nogen ud uden inskription, det kan ikke udelukkes, men det kan jo også være nogen fra 1950-erne, hvor vi ved, at de endnu blev udført som alm. lagervare. Man kan vist ikke se på dem, om de er fremstillet i 1956 eller 1976, det synes mig at være ligegyldigt.

Men "Semco" fluefangeren er altså udført i 1976, det blev netop diskuteret ved Bendt Beichlers jubilæum. Semco er ganske rigtigt et el-firma i Odense.

Fluefangere er iøvrigt et morsomt emne, men de er uhyre vanskelige at identificere, man skal helst kende historien bag dem, kun Fyens fluefanger kan kendes på fluerne. Så vidt jeg ved, er det ikke brugt andre steder, men ellers er de udført i næsten alle lande, og det ville være et fint samleobjekt. Hvem opretter et fluefanger-museum, jeg vil skænke museet en sjov lille en, der hænger og er forsynet med engelsk registreringsnummer. Der er virkelig et utal af varianter.

Mogens Schlüter

d. 21.3. 1988

Fluefangere.

Løbe Nr. 461
Fabriks Nr. 612

Fyens Glasværk

SPEJLVENDT-RETVENDT

Foranlediget af Jørgen Rønnests interessante iagttagelser, publiceret i september 1987 her i Glasnyt vedrørende de fem D-planer fra Kastrup Glasværk, vil jeg gerne meddele et par ting, som jeg selv tidligere har funderet over.

Da jeg for få år siden forberedte mig til en spørgekonkurrence i fjernsynet, var det bydende nødvendigt for mig at sætte mig ind i al tilgængelig litteratur, herunder katalogmateriale, om emnet, der hed gammelt glas fra 1825 til 1924.

Noget af det, der dengang forbavsede mig var, at Fyens Glasværks fotografiske katalog fra ca. 1890 viste sig at være spejlvendt. - Sandt for dyden ikke nogen sensationel opdagelse ganske vidst, eftersom spejlvendte tal og bogstaver er noget af det, der først falder i øjnene. Men dog tankevækkende fordi det betød, at det fynske hyacintglas alligevel ikke adskiller sig fra andre værkers tilsvarende glas ved sin "venstredrejning" som angivet i litteraturen.

I forbindelse med aflæsning af bogstaver må her måske lige indskydes, at det underlige alfabet på assiet nr. 743 på Kastrups Plan D Nr. 3 kan læses direkte og uden de store overvejelser, hvorfor man kan slutte, at nævnte assiet er afbildet retvendt. Presseformen må være lavet i Storbritannien eller U.S.A., eftersom det er det engelske alfabet, der vises.

Således opmuntret skulle andre kataloger også inspiceres dengang, og det viste sig relativt hurtigt, at både Kastrup og Aalborg havde spejlvendte figurer. Blandt andet var en smørkande, som Jørgen Rønne st også gør opmærksom på, afbildet nøjagtig ens i de to kataloger og vel at mærke spejlvendt. Det drejer sig om Kastrups nr. 728 og Aalborgs nr. 182, og hvad den kendsgerning, at de er så påfaldende ens, efter min opfattelse kan indebære, vil jeg gerne vente med at fortælle om til vores klubaften d. 5. okt.

Pudsigt nok falder udgivelsen af de tre ovennævnte glasværkers kataloger inden for samme tiår, og Jørgen Rønne st har formentlig ret i, at man dengang ikke lagde megen vægt på

dette afbildningsforhold, fordi det drejede sig om rene salgskataloger, der ikke nødvendigvis skulle vise glassene fuldstændig virkelighedstro, men blot give potentielle købere et indtryk af vareudbuddet.

At det heller ikke i vore dage er så lige til en sag at holde styr på sit billedmateriale, kender vi vel alle fra diasfremvisninger og for den sags skyld også fra illustrationer i uge- og dagspressen og minsanten også fra faglitteraturen, hvor det eksempelvis kan nævnes, at "den dovne dreng" i 2. udgave af "Dansk glas 1825 - 1925" er spejlvendt.

I bred almindelighed kan man sige, at der ikke bør lægges al for megen vægt på dette forhold, men man skal have liggende i baghovedet, at det kan forekomme, og Jørgen Rønne har på glimrende vis gjort opmærksom på, at det i nogle tilfælde er nødvendigt at være opmærksom på spejlvendt-retvendt problematikken.

150.

Nº 743

Jørgen Kjær Hansen

30.5.88.

ALLE TINGS MODER

med tekst og illustrationer til snapseglassamlingen 1850 - 1950 af Mogens Schlüter er suppleret med et reserveoplag og kan derfor stadig fås for 98.- kr.

Henvendelse forlaget BRIMER, tlf. 06871246
Nørregårdsvej 6, 8882 Fårvang